

Отже, судову промову при відмові прокурора від підтримання державного обвинувачення як окремий різновид кримінально-процесуальної комунікації можемо визначити так: квазізахисна судова промова, що виголошується в судовому засіданні прокурором на основі його внутрішнього переконання та повністю або частково заперечує обґрунтованість обвинувачення, мотивує неможливість його підтримання.

АННЕНКО О. С.

Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАДИ ЗМАГАЛЬНОСТІ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Засада змагальності сторін, свободи в наданні суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості закріплена в п. 4 ст. 129 Конституції України.

Зміст даної засади в кримінально-процесуальному законі розкривається в ст. 22 КПК України.

Зі змісту зазначеної статті витікає, що реально ця засада передбачає наявність тріади — суду, який розглядає кримінальне провадження і ухвалює рішення за результатами такого розгляду, та рівноправних сторін, що мають свої процесуальні інтереси, котрі досягаються шляхом здійснення сторонами наданих їм прав. Необхідна умова реалізації засади змагальності — наявність предмета судового спору і знаходження суду і сторін в один і той же час у залі судового засідання, де цей спір вирішується судом.

Засада змагальності є основою всієї кримінально-процесуальної діяльності, передбачає відмінність задач учасників кримінального судочинства, наявність у них своїх процесуальних інтересів і означає, що всі учасники судового розгляду є процесуально самостійними особами і не можуть бути залежними один від одного в службових, посадових, родинних та інших відносинах. Функції обвинувачення і захисту розділені між собою і виконуються сторонами, котрі мають рівні процесуальні права для відстоювання своїх інтересів (ч. 3 та 5 ст. 22 КПК України). Функції обвинувачення і захисту не можуть бути покладені на один і той же орган чи одну і ту ж особу. Із зазначеного витікає, що змагальність сторін як методологічна і правова форма розгляду судами кримінальних проваджень найбільш повно реалізується на стадії судового

розгляду в суді першої інстанції, коли всі наявні докази досліджуються гласно, усно і в умовах дотримання рівності прав усіх учасників.

За наявності засади змагальності кримінальний процес має змагальну форму на будь — якій стадії. Розвиток засади змагальності обумовлює необхідність законодавчого вдосконалення механізму його реалізації учасниками процесу щодо надання доказів у справі. Зазначене положення повинно реалізовуватися не тільки на стадії судового розгляду матеріалів кримінального провадження в суді першої інстанції, а й на стадії досудового розслідування.

У даний час відносини, що склалися між сторонами, учасниками процесу на стадії досудового розслідування, напрацьовані практикою традиції в сукупності з окремими положеннями норм кримінально-процесуального законодавства дозволяють узяти під сумнів реальне існування в кримінальному судочинстві на стадії досудового розслідування засади змагальності сторін.

На зазначеній стадії, також має місце притаманний змагальності розподіл процесуальних функцій, здійснюється судовий контроль, але відсутня така важлива ознака змагальності, як рівноправ'я сторін, яким сторони користуються в суді, а тому повної рівності сторін не може бути на стадії досудового розслідування. Не може бути рівності між слідчим, який здійснюють досудове розслідування, керуючись засадою публічності, та обвинуваченим (підозрюваним), і його захисником.

При змагальній формі кримінального судочинства основне питання кримінального провадження — про притягнення в якості обвинуваченого — вирішується судом за участю сторін. При змішаній формі кримінального процесу, якою є вітчизняний кримінальний процес, слідчий вирішує зазначене питання самостійно, не запитуючи при цьому дозволу в інших учасників процесу. Тому і через це назвати досудове слідство змагальним навряд чи можливо.

Захисник обвинуваченого (підозрюваного) не наділений владними повноваженнями на провадження слідчих дій і прийняття рішень, що мають правове значення, не в змозі ефективно здійснювати правоохоронну діяльність на досудових стадіях.

Недосконалість діючого законодавства дає підстави для односторонньої оцінки доказів і не сприяє принципу змагальності, тому норми КПК в цій частині потребують удосконалення і приведення їх у відповідність до норм Конституції України.

Яка рівність може бути в прокурора, який наділений наглядовими функціями за досудовим слідством, і адвоката, який таких повноважень щодо впливу на процес розслідування справи не має. Якщо захист відсутній або неадекватний обвинуваченню, то про змагальність сторін тут і не йдеться.

У зв'язку з цим необхідно виключити з прав і обов'язків прокурора наглядові функції, що дозволить урівняти прокурора за його

процесуальними повноваженнями з захисником. Це дозволить більш повно реалізувати принцип рівності сторін перед законом і судом на досудових стадіях кримінального процесу.

Таким чином, говорити про змагальність сторін як основу, на якій ґрунтується стадія досудового розслідування, нема ні логічних, ані фактичних підстав.

На стадії досудового розслідування вирішуються інші процесуальні задачі та створюються правові і фактичні передумови для виникнення змагальності в суді.

Тому можна погодитися з тим, що засада змагальності сторін найбільш повно проявляється і діє на стадії судового розгляду і ніяк не по відношенню до всього кримінального процесу.

Усунути прогалини в законодавстві, котрі створюють двозначні уявлення щодо дії засади змагальності в кримінальному провадженні і породжують суперечливу практику, можливо лише шляхом подальшого вдосконалення законодавства в правильному напрямку.

YURKO S. S.

National University «Odessa Law Academy», Cherkasy branch,
lecturer

PRIVATE INVESTIGATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS

On November, 20, 2012, a new Code of Criminal Procedure came into force in Ukraine. In comparison with Ukraine's Code of Criminal Procedure adopted in 1961 the New Code is more consistent with the European standards. The changes affect virtually all stages of the criminal process, from the initiation of the criminal proceeding up to the final judgement. The new CPC has been completely accepted by the European Commission for Democracy through Law, better known as The Venice Commission — the Council of Europe's Advisory Body on Constitutional Matters[2]. The anti-corruption body of the Council of Europe, GRECO, made suggestions on the draft to Ukrainian lawmakers after the 1st reading of the new CPC legislation, which were implemented accordingly[3]. Although the overall positive responses from international experts, the new Criminal Procedure Code contains many problems in terms of practical implementation in Ukraine.

The principle of competitiveness hasn't been ensured in criminal proceedings, despite all the changes in Ukraine's criminal justice legislation. The question of implementing this principle at pre-trial stages has still been remaining especially problematic. The author believes, that private detectives